

УДК 336.713.3

Н.С. Загоруйко, студентка групи 601-ЕОМ

А.В. Дмитренко, науковий керівник, кандидат економічних наук,

доцент

Полтавський національний технічний університет

імені Юрія Кондратюка

кандидат економічних наук, доцент

Полтавський національний технічний університет

імені Юрія Кондратюка, м Полтава, Україна

ОПОДАТКУВАННЯ ЮРИДИЧНИХ ОСІБ В УКРАЇНІ ТА НАПРЯМИ ЙОГО ВДОСКОНАЛЕННЯ

Постановка проблеми. На сучасному етапі розвитку ринкових відносин в Україні особливу роль відіграє податкова система. Комплекс податкових заходів істотно впливає на економічну діяльність господарюючих суб'єктів, стимулюючи економічну та інвестиційну діяльність. Отже, податкова система призначена для регулювання економічних відносин товаровиробників з органами державної влади.

Все це, з одного боку, різко підвищує роль та значення податків з юридичних осіб, за допомогою яких забезпечується значна частина податкових надходжень до бюджету держави. З другого, робить необхідним дослідження теорії та практики оподаткування юридичних осіб в Україні.

На сьогоднішній день існує багато недоліків при оподаткуванні підприємницької діяльності в Україні. Серед них: складність, нестабільність та переважно фіскальна спрямованість чинної податкової системи; адміністрування податків та зборів, яке ставить у нерівні умови платників податків і контролюючі органи та ін. Це призводить до відтоку

підприємств у тіньову сферу, тобто до ведення нелегальної діяльності і повному ухилянню від сплати податків, порушення податкового законодавства і зменшення суми податків, яку необхідно перерахувати до бюджету.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Висвітленням проблемних питань з оподаткування юридичних осіб в Україні та напрямів його вдосконалення займалися такі вчені, як: А.Р. Антипов [1], О.І. Линник, Л.С. Чернова [2], І.В. Фільчекова, О.В. Пічкова [3], Т.В. Бугай, О.П. Герус [4] та ін. Результати їх досліджень, теоретичні та практичні розробки щодо оподаткування юридичних осіб та напрямів його вдосконалення зводяться до вивчення питань теорії оподаткування юридичних осіб. Водночас низка питань практики недостатньо досліджена та потребує подальших наукових розробок з урахуванням сучасних умов ведення підприємницької діяльності.

Мета статті полягає у дослідженні системи оподаткування юридичних осіб, методики та організації обліку розрахунків з податку на прибуток, а також визначення проблеми та напрямів вдосконалення системи оподаткування юридичних осіб в Україні.

Мета передбачає виконання таких завдань:

- визначення та характеристика податку на прибуток;
- з'ясування методики та організації обліку розрахунків з податку на прибуток;
- визначення проблем та напрямів реформування системи оподаткування.

Виклад основного матеріалу дослідження. Основним джерелом формування фінансових ресурсів для існування держави і виконання нею своїх функцій є податки, отримувані від фізичних і юридичних осіб, суб'єктів економічного життя. Податкові надходження є основою дохідної частини державного бюджету, і водночас найбільш важливим регулятором

соціально-економічних процесів на макроекономічному та мікроекономічному рівнях. Податки сплачуються періодично, тому формується постійний потік коштів до бюджету: в Україні вони акумулюються на Єдиному казначейському рахунку в Національному банку України і водночас витрачаються відповідно до регламентованих Державним казначейством України дій розпорядників бюджетних коштів.

Практика свідчить, що збільшення маси або напрямку податків призводить до зростання цін, веде до погіршення фінансового становища господарюючих суб'єктів, що характеризується подальшим поглибленням кризи і спадом виробництва у загальноекономічному масштабі.

На сьогодні в Україні існує дві системи оподаткування: загальна та спрощена. Так, загальну систему оподаткування обирають усі юридичні особи, які добровільно не обрали іншу систему оподаткування, або для яких встановлені обмеження щодо вибору системи оподаткування.

Податок на прибуток підприємств – це прями́й податок, що сплачують підприємства з прибутку, одержаного від реалізації продукції (робіт, послуг), основних фондів, нематеріальних активів, цінних паперів, валютних цінностей, інших видів фінансових ресурсів та матеріальних цінностей, а також із прибутку від орендних операцій, роялті та від позареалізаційних операцій [5]. Платниками цього податку в Україні є юридичні особи. Об'єктом оподаткування – прибуток юридичних осіб. Ставка податку станом на 01.01.2016 року – 18%.

Відповідно до П(С)БО 17 «Податок на прибуток» [6], поточний податок на прибуток визнається зобов'язанням у сумі, що підлягає сплаті до бюджету.

Для проведення операцій щодо нарахування податку на прибуток, згідно з Планом рахунків, використовуються такі рахунки:

- 17 «Відстрочені податкові активи»;
- 54 «Відстрочені податкові зобов'язання»;

- 641 «Розрахунки за податками»;
- 79 «Фінансові результати»;
- 98 «Податок на прибуток».

Рахунок 17 «Відстрочені податкові активи» призначений для обліку суми податків на прибуток, що підлягає відшкодуванню в наступних звітних періодах внаслідок:

1) тимчасової різниці між балансовою вартістю активів або зобов'язань та оцінкою цих активів або зобов'язань, які використовуються з метою оподаткування;

2) перенесення податкових збитків, не використаних для зменшення податку на прибуток у звітному періоді.

За дебетом рахунку 17 відображається сума перевищення податку па прибуток, що підлягає сплаті в поточному звітному періоді, над витратами, пов'язаними з нарахуванням податку на прибуток у поточному звітному періоді.

За кредитом – зменшення відстрочених податкових активів за рахунок витрат, пов'язаних з нарахуванням податків на прибуток у поточному звітному періоді.

Рахунок 54 «Відстрочені податкові зобов'язання» призначено для обліку суми податків на прибуток, які сплачуватимуться в наступних періодах внаслідок виникнення тимчасової різниці між балансовою вартістю активів або зобов'язань та оцінкою цих активів або зобов'язань, яка використовується з метою оподаткування.

За кредитом рахунку 54 відображається сума податку на прибуток, що підлягає сплаті в майбутніх періодах відповідно до оподаткованих тимчасових різниць.

За дебетом – зменшення відстрочених податкових зобов'язань за рахунок нарахування поточних податкових зобов'язань.

Отже, рахунки 17 та 54 призначені для відображення тимчасової різниці з податку на прибуток, яка виникає внаслідок нетотожності суми прибутку заданими бухгалтерського обліку та прибутку, який є об'єктом оподаткування.

Бухгалтерський облік розрахунків за податками і платежами ведуть на балансовому рахунку 64 «Розрахунки за податками й платежами», який призначено для узагальнення інформації про розрахунки підприємства за усіма видами платежів до бюджету, включаючи податки з працівників підприємства.

На кредиті рахунку № 64 «Розрахунки за податками й платежами» відображаються нараховані платежі до бюджету, на дебеті – належні до відшкодування з бюджету податки, їх сплата, списання тощо.

Рахунок 64 «Розрахунки за податками й платежами» має такі субрахунки:

- 1) № 641 «Розрахунки за податками»;
- 2) № 642 «Розрахунки за обов'язковими платежами»;
- 3) № 643 «Податкові зобов'язання»;
- 4) № 644 «Податковий кредит».

Рахунок 98 «Податок на прибуток» призначений для обліку належної за даними бухгалтерського обліку суми податку на прибуток від звичайної діяльності та надзвичайних подій.

На дебеті цього рахунку ведеться облік належної за даними бухгалтерського обліку суми податку на прибуток від звичайної діяльності та надзвичайних подій (нарахована сума податку на прибуток), на кредиті – списання на зменшення фінансових результатів діяльності підприємства в кореспонденції з дебетом рахунку № 79 «Фінансові результати».

У кінці року сальдо рахунку 98 «Податки з прибутку» списується в дебет рахунку 79 «Фінансові результати». Після цього за даними рахунку

79 визначається чистий фінансовий результат звітного періоду, який списується на рахунок 44 «Прибутки та збитки нерозподілені».

Кінцевим етапом обліково-податкового процесу щодо сплати податку на прибуток є складання податкової декларації, яку можна вважати основним обліковим регістром податкового обліку з податку на прибуток підприємства.

Податкова декларація, розрахунок – документ, що подається платником податків (у тому числі відокремленим підрозділом) контролюючому органу у строки, встановлені законом, на підставі якого здійснюється нарахування та/або сплата податкового зобов'язання, чи документ, що свідчить про суми доходу, нарахованого (виплаченого) на користь платників податків – фізичних осіб, суми утриманого та/або сплаченого податку.

Форма податкової декларації повинна містити необхідні обов'язкові реквізити і відповідати нормам та змісту відповідних податку та збору.

Платник податку на прибуток разом з податковою декларацією подає квартальну або річну фінансову звітність (крім малих підприємств) у порядку, передбаченому для подання податкової декларації.

Однією з характеристик сучасних податкових систем розвинутих країн є співвідношення прямих і непрямих податків. Це співвідношення має певні особливості у різних країнах. Так у США, Японії, Канаді, Англії переважають прямі податки. У Франції – непрямі, які становлять 67,9 відсотків. Італія і Німеччина мають досить урівноважену структуру [7].

Досить цікаву політику щодо оподаткування прибутку юридичних осіб здійснює США. В цій країні, одній з найрозвиненіших у світі, оподаткування корпорацій здійснюється за певною схемою. Ставки зростають поступово в залежності від отриманого прибутку. Податок на прибуток корпорацій вноситься за такою шкалою: за перші 50 тис. дол. –

15%, за подальші 25 тис. дол. – 25% і лише на суму, що перевищує 75 тис. дол. ставка становить 34%. Оподаткування прибутку підприємств в США має ту особливість, що із загальної суми податку вираховуються суми податку на прибуток, вже внесені в бюджети штату і місцеві бюджети. Крім того, суми, які витрачені з прибутку на інвестиції, науково-технічні розробки, оподатковуються за заниженими ставками. Якщо підприємство використовує сонячну енергію або енергію вітру у виробничому процесі, підприємству надається податковий кредит у розмірі 50% вартості цього обладнання.

У Німеччині для розвитку і успішної діяльності підприємств важливу роль відіграє сприятливе фіскальне середовище. Корпоративний податок на прибуток, якщо він не розподіляється відносно дивідендів, оподатковується тут за ставкою 50%, якщо розподіляється – 36%. Стандартна ставка 45%, для деяких категорій підприємств 42%, на прибуток, що розподіляється у виді дивідендів – 30% (дивіденди включаються в доходи акціонерів і обкладаються прибутковим податком). Але, незважаючи на досить високі ставки податку на прибуток, у Німеччині не виникає значних проблем зі сплатою податків. В цій країні діє майже 50 видів податків і по кожному із них надаються певні пільги. Податкові пільги, які використовуються в нових землях Німеччини, мають три головні види: спеціальні норми амортизаційних відрахувань; створення резервів прибутку, який не оподатковується; інвестиційні надбавки, що надаються податковим відомствам. Якщо підприємство продається або закривається, то існують також спеціальні пільги з корпоративного податку у розмірі 51200 євро [8].

У Швеції податок на прибуток корпорацій стягується за ставкою 28%, яка є стандартною. До речі, вона однакова для розподіленого і нерозподіленого прибутку. Стягується з компаній та інших юридичних осіб – резидентів і нерезидентів. Компанії – резиденти сплачують податок

із усіх доходів, а іноземні компанії та інші юридичні особи – тільки з доходів, отриманих від постійного підприємства чи нерухомості у Швеції. Дозволяються відрахування витрат на ведення бізнесу, а також перенесення збитків на наступний рік [7].

Головними чинниками, які підштовхують платників уникати сплати податків, є: кількість податків та рівень податкових ставок; складність у розрахунках податкових сум; високий рівень нестабільності; рівень суспільної свідомості щодо необхідності сплачувати податки; рівень довіри платників до владних структур; рівень корупції у державі.

Зважаючи на те, що оподаткування складається не лише із ставок податків, але й з умов їх адміністрування, можна було б передбачити, що великі ставки податків компенсуються в законодавстві простотою їх обрахування, звітності і сплати, що могло б посилити позиції українського бізнесу.

Розглядаючи питання ефективності системи оподаткування, не можливо не згадати про податкові пільги, які за певних умов є дієвим інструментом підтримки національної конкурентоспроможності. Основним недоліком чинного пільгового оподаткування в Україні є те, що більшість податкових пільг надаються на невизначений термін, з необґрунтованим і нецільовим змістом, що призводить до постійних втрат бюджетних надходжень і гальмування економічного зростання.

Досвід розвинених країн переконує, що пільги найчастіше надаються на умовах податкового кредиту. Виходячи з цього можна запропонувати впорядкування податкових пільг в Україні: пільги не повинні бути особистими (надаватися окремим платникам), вони повинні мати цільовий характер. Суми, отримані підприємствами від відрахувань із податкової бази, а також зменшення податкового зобов'язання мають розглядатися як субсидії і використовуватися на законодавчо встановлені цілі [9].

Отже, реформування сучасної системи оподаткування, надання їй нормальних цивілізованих рис – це найгостріша проблема для економіки України. Нині податкова система перебуває у стані змін. Однак практика її реформування свідчить про недостатню з'ясовність питання щодо того, як взагалі мають проводитися податкові реформи.

Висновки та перспектива подальших впроваджень. Отже, надмірно ускладнені податкові системи є причиною високого рівня ухилення від сплати податків, а значні витрати на адміністрування призводять до появи неформальних секторів, збільшення корупції та зменшення припливу інвестицій в країну, а прості податкові системи сприяють зростанню бізнес-структур, збільшенню обсягів інвестицій і є рушієм розвитку економіки країни в цілому. Тому потрібно спростити податкову систему, зробити її якомога стабільнішою, прозорішою та зрозумілішою.

Удосконалення системи оподаткування підприємств України в сучасних умовах виступає дуже важливою проблемою. Її вирішення суттєво вплине на поповнення державного бюджету, подальший розвиток підприємництва, інвестування галузей національної економіки та соціальний захист населення. Недоліки у податковій системі призводять до негативних наслідків в економіці країни [10].

Удосконалення системи оподаткування в Україні повинно здійснюватися у двох напрямках. По-перше, шляхом створення стимулюючої моделі оподаткування підприємницьких структур. По-друге, через посилення соціального спрямування системи оподаткування у цілому.

Необхідно розвинути та застосувати такі пропозиції:

– вивільнити від оподаткування ту частину прибутку, яка інвестується у виробництво, а також прибутку від приросту обсягів експортної продукції;

– визначити напрями розвитку системи оподаткування – пряме чи непряме оподаткування повинно бути розвинуто, визначити переваги та недоліки прямого та непрямого оподаткування.

І найголовніше пам'ятати, що будь-який процес реформування має, щонайменше, дві складові: реформування законодавчої бази та впровадження у життя положень реформованого законодавства, при чому ключова роль при проведенні реформ належить саме останній складовій, яка залежить як від конкретних виконавців так і від громадськості, яка повинна здійснювати всебічний контроль діяльності державних органів при реалізації податкової реформи.

Отже, можна впевнено стверджувати, що система оподаткування в Україні потребує значного вдосконалення, має базуватися на обґрунтованій адаптації передового зарубіжного досвіду до умов, що склалися в країні, а не зводиться до формального копіювання моделі оподаткування інших країн. Рівень розвитку нашої економіки значно нижчий від розвинених країн, проте, спираючись на їхній досвід, можна використати певні світові здобутки при модернізації нашої системи оподаткування.

Список використаної літератури:

1. Антипов А.Р. Облік податку на прибуток: бухгалтерський та податковий аспект / А.Р. Антипов // Бухгалтер. – 2015. – № 14. – С. 12-18.

2. Линник О.І. Проблеми оподаткування підприємств в Україні [Електронний ресурс] / О.І. Линник, Л.С. Чернова. – Режим доступу: <http://www.kpi.kharkov.ua/archive/Conferences/Оптимум/2013/ПРОБЛЕМИ%20ОПОДАТКУВАННЯ%20ПІДПРИЄМСТВ%20В%20УКРАЇНІ.pdf>

3. Фільчекова І.В. Напрями вдосконалення оподаткування прибутку підприємств [Електронний ресурс] / І.В. Фільчекова, О.В. Пічкова. – Режим доступу: http://www.rusnauka.com/12_ENXXI_2010/Economics/64878.doc.htm

4. Бугай Т.В. Щодо концепції реформування податкової системи України [Електронний ресурс] / Т.В. Бугай, О.П. Герус. – Режим доступу: <http://feo.asta.edu.ua/wp-content/uploads/2014/11/materiali-konferenzii-NUSTSU-2014.pdf>

5. Податковий кодекс України від 02.12.2010 р. № 2755 – VI, зі змінами та доповненнями [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>

6. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 17 «Податок на прибуток» від 28.12.2000 р. № 353, зі змінами та доповненнями [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0047-01>

7. Оподаткування прибутку юридичних осіб [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://bibliofond.ru/view.aspx?id=601635>

8. Офіційний сайт Державної фіскальної служби України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://sta-sumy.gov.ua/modernizatsiya-dps-ukraini/arkchiv/mijnarodniy-dosvid-rozvitk/svitovui-dosvid/bulgaria/>

9. Міжнародний досвід розбудови ефективної системи оподаткування [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://feo.asta.edu.ua/wp-content/uploads/2014/11/materiali-konferenzii-NUSTSU-2014.pdf>

10. Проблеми оподаткування підприємств в Україні [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://nauka.kushnir.mk.ua/?p=41373>